

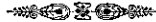
JUW HETTES DEKEMA

DE LAATSTE POTESTAAT VAN

F R I E S L A N D,

DOOR

JR. H. B. VAN SMINIA (1).

Bij het schrijven dezer bladzijden is het geenszins mijne bedoeling geweest, eene uitvoerige verhandeling te leveren over den toestand van Friesland, ten tijde van het leven van den vermaarden man, wiens naam aan het hoofd van dit opstel geplaatst is, noch op te teekenen, wat al onheil en ellende de ongelukkige tweespalt tusschen de Schieringers en Vetkoopers, in de middeleeuwen, ons vaderland hebben berokkend, ik heb dit reeds vroeger gedaan in een werk, in handschrift onder mij berustende, dat, hoewel door ervaren mannen der drukpers niet onwaardig gekeurd, echter, uit hoofde van deszelfs uitgebreidheid, en de weinige lust, die er bij mijne landgenooten bestaat, om werken van dergelijken omvang te ondersteunen, bij het algemeen wel onbekend zal blijven. Ik wenschte hier alleen mijn gevoel mede te deelen, over het karakter en de handelwijs van Juw Dekema, in zijne betrekking als

(1) Voorgelezen in de vergadering van het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde, den 7. December 1854.

Potestaat van Friesland, omdat er, naar mijne wijze van zien, zooveel duisters, en bij den eersten opslag onverklaarbaars, aanwezig is, in de wijze, waarop hij zich na zijne benoeming heeft gedragen, dat een opzettelijk onderzoek naar al hetgeen met hem in dat gewigtig tijdstip is voorgevallen, en door hem is verrigt, voor den beminnaar der Friesche geschiedenis niet dan nuttig en aangenaam kan zijn, en dit, zoo ver mij bekend is, tot nu toe door niemand in het werk is gesteld. Mogt mijne korte schets de pennen van geleerder mannen uitlokken, om zich te scherpen tot eene grondiger beoordeeling, dan ik in staat ben te leveren, zal ik de moeite, in dezen door mij be-
steed, dubbel beloond achten.

De hoofdzetel van het geslacht Dekema, dat voorzeker onder de oudsten van Friesland kan gerekend worden te behooren, was in het dorp Weidum, alwaar sommige der leden reeds omtrent het jaar 1200, zoo als men zegt, begonnen te bouwen, en zich, ten nadeele der Hania's, van ouds aldaar gevestigd, de heerschappij aan te matigen; doch later werd er door hen ook eene stins te Baard gesticht (2), althans woonde aldaar in 1370 Hette Juws Dekema, de overgrootvader van onzen held. Zijn vader, ook Hette genaamd, in 1462 in den slag bij het klooster Aylsem (3) gesneuveld, en door zijne landgenooten diep betreurd, daar hij bij hen als een zeer edel mensch bekend stond, wordt opgegeven als te Weidum woonachtig te zijn geweest. Daar nu uitdrukkelijk vermeld wordt (4), dat de overgrootvader, en grootvader van onzen Juw, en hij zelf, te Baard gewoond hebben, kan het wel niet anders zijn, of de stins aldaar is eerst in het bezit gekomen van

(2) Dezelve lag westwaarts van het dorp, aan de tegenwoordige trekvaart van Bolsward naar Leeuwarden.

(3) Tusschen Akkrum en Irnsum gelegen.

(4) *Stamboek van den Frieschen Adel*, Dekema, gen. 1 en 2.

den oudsten broeder van zijnen vader, en deze gaan wonen op de voorouderlijke state te Weidum, doch is na den dood van dien oom, Watze, wiens weduwe, bij hem kinderloos, hertrouwde, de stins te Baard door Juw betrokken (5).

Bekend is de voorspelling van de lotgevallen van het geslacht Dekema, door den Abt van Lidlum, Eelco Liaucama, omstreeks het jaar 1328 gedaan, aldus luidende:

- » As Dequama da middelsta boeckstave verliest,
- » En for da tredda in othera kiest,
- » Schilt haegh acht wessa en prospererje,
- » Den hondert en fuyle jeer daer ney
- » Schilt maest wirda wey en gretlyck declinerje,
- » Mar wer boppa comma,
- » As ick troch Gods wysheit woll hab vernomma (6).”

Zoo men onze oude kronijken zal gelooven, en waarom zouden wij dit niet, wanneer zij ons geene onwaarschijnlijkheden vertellen, of verhalen opdisschen, welke men met grond uit andere en betere bronnen kan bestrijden, dan diende reeds in 1045 Juw Jarichs Dekema den Duitschen Keizer Hendrik III. in verscheidene gezantschappen, en

(5) Dat hij aldaar geboren is, zoo als het *Geographisch Woordenboek van Friesland* (Leeuw. 1749) zegt, zal dus eene mistelling zijn, of het moest eene toevallige geboorte wezen, voorgevallen terwijl zijne moeder tijdelijk te Baard, bij de bloedverwanten van haren echtgenoot, vertoefde.

(6) Door den heer A. van Halmael Jr. op deze wijze vertaald:

- „ Als van de letters, die zijn naam te zamen stellen
- „ Het aadlijk Dequama de middelste verliest,
- „ En voor de derde eene andere kiest,
- „ Dan wordt, ik mag het u voorspellen,
- „ Het immer nog geacht, schiet takken nit en bloeit.
- „ Groot honderd jaar daarna is 't bijna omgekomen,
- „ 't Verloor zijn glans, maar 't komt weër op en groeit.
- „ Gelijk ik duidlijk door Gods wijsheid heb vernomen.”

overleed, als diens afgevaardigde in Frankrijk, te Orleans; dan zoude Frans Dekema in 1203, wegens Friesland, als gezant aan Keizer Otto IV. gezonden zijn. Voorts vermelden zij, dat een Juw of (zoo als anderen zeggen) Jarich Hettes Dekema, in 1303, eerst den Hertog van Brabant gediend, daarna voor Eduard I., Koning van Engeland, gestreden heeft, en eindelijk met andere Friesche edellieden in dienst trad van Keizer Hendrik VII. van Luxemburg, tegelijk met zijnen krijgskameraad Lieuwe Sjoerts Beyma, in 1313 voor Florence gesneuveld, en op bevel van den Keizer te Pisa begraven is. In 1341 was, zeggen verder onze geschiedschrijvers, Hette Dekema Maarschalk of Veldheer van Keizer Lodewijk van Beijeren, dien hij tegen dien van Oostenrijk bijstond, alsmede dat zekere Sytze of Sixtus (7) Dekema, na den Duitschen Keizer Wenceslaus in Italië en Duitschland in den krijg te hebben gediend, in het laatst der XIV^{de} eeuw huiswaarts gekeerd, moest ondervinden, dat zijne bezittingen, zoowel als die van zijnen vriend Gale Hania, even als hij een aanhanger der Schieringsche partij, door de Vetkoopers ten eenemale verwoest waren. Hierover ten uiterste verbolgen, vielen zij met hunne aanhangers in Oostergoo, en betaalden hunne tegenpartij met gelijke munt. De vijandschap scheen thans den hoogsten trap bereikt te hebben, zoo zelfs, dat men zich niet meer vergenoegde met elkander in afzonderlijke gevechten te plunderen, te berooven en het leven te benemen, maar in eenen geregelden veldslag trachtte te beproeven, welke van beide partijen den meester zoude blijven. Op den 18. Augustus van het jaar 1397 viel die gedenkwaardige veldslag voor, op de Menaldumer mieden, eene uitgestrekte opene vlakke, tusschen Marssum en Dronrijp, in Menaldumadeel. Met eene verbittering, alleen in

(7) De laatste naam is eene Latijnsche klanknabootsing van den eersten.

den burgerkrijg denkbaar, werd er van weêrszijden gestreden, en de beide aanvoerders, Ode Botnia, de Vetskooper, en Sytze Dekema, de Schieringer, die met gelijke woede tegen elkander gevochten hadden, zegen eindelijk, van vermoeidheid uitgeput, en met wonden overdekt, van hunne paarden ter aarde, en werden door hun volk half dood van het slagveld gedragen. Op het ziekbed tot vreedzamer inzigten gekomen, verzoenden zij niet alleen onderling, maar haalden ook velen hunner partijgenooten over, dit loffelijk voorbeeld te volgen. Spoedig daarna ging men hier te lande, bevreesd voor de uitrusting van Hertog Albrecht van Beijeren, die Friesland onder het juk zocht te brengen, over tot het benoemen van eenen Potestaat, en verkoos daartoe Sytze Dekema. Doch het zij uit nederigheid, het zij hij beducht was den inval der Hollanders met geen gelukkig gevolg weêrstand te kunnen bieden, hij verontschuldigde zich met zijnen vergevorderden ouderdom, zoo als ook zijn vriend Hania, en zijn voormalige vijand, Botnia, om verschillende redenen deden. Sytze overleed den 2. Februarij 1410.

Mogt onze Juw van vaderszijde vele helden onder zijne voorouders tellen, ook van moederszijde kon hij zich evenzeer beroemen uit een oud adellijk geslacht gesproten te zijn. De vrouw, die hem het leven schonk, was namelijk Wick Albada, dochter van Ruurt Albada van Goënga en Magdalena van Sjaerdema. De Albada's beweerden uit het bloed der Hollandsche Graven afkomstig te zijn, en de Sjaerdema's waren reeds in het begin van de XIV^{de} eeuw onder de Friesche edellieden bekend.

Het, wapen door de Dekema's gevoerd, was een halve arend en twee gouden lelies, onder elkander, op een rood veld.

Ofschoon het nergens is aangeteekend, kunnen wij, met veel waarschijnlijkheid, het geboortejaar van Juw stellen

*

op 1449 of 1450, daar het uit een hawelijkscontract blijkt, dat zijne ouders in 1448 getrouwd zijn, en hij de oudste zoon was. Hij had twee broeders, Ruurt en Watze, waarvan de eerste reeds in 1471 overleed. Tweemaal is hij getrouwd geweest, eerst met eene Ydt Unia, wier ouders tot nu toe onbekend zijn gebleven; voorwaar een treurig bewijs van de geringe zucht onzer voorvaderen tot het aantekenen van familie-bijzonderheden; de betrekkingen toch van de gade van hem, die tot zulk eene hooge waardigheid geroepen was, hadden wel der vergetelheid mogen ontrukkt zijn, te meer, daar zij lang genoeg geleefd heeft, om twee dochters ter wereld te brengen. Spoedig daarna schijnt zij echter overleden te zijn, daar haar echtgenoot reeds in 1479 een tweede huwelijk aanging, met Tryn of Catharina, dochter van Jarich Hottinga, van Nijland, Grietman van Hennaarderadeel, en van Swob Sjaerdema, en dus eene zuster van Juw Hottinga, Heerschap te Franeker, en Here Hottinga, Hoveling te Wommels, even als hun vader hevige Schierings gezinden. Dekema verwekte bij haar nog vier zonen en drie dochters, zoodat hij in het geheel negen kinderen had.

Hoewel ik bij den aanvang van dit opstel beloofd had, den hoorder niet lastig te zullen vallen met eene beschrijving van de onlusten tusschen de Schieringers en Vetkoopers in dit gewest, zal het tot de rigtige beoordeeling van de handelwijze van den man, wiens karakter ik ondernomen heb te schetsen, toch wel niet te vermijden zijn, met een paar woorden den toestand van Friesland, in zijn tijdvak, aan te stippen. Zonder de omstandigheden te kennen, waarin iemand geplaatst is, zal het wel moeilijk, ja onmogelijk zijn, een juist oordeel te vellen over de beweegredenen, welke hem genoopt hebben, zoo, en niet anders, te handelen. Op het gevaar af dus van sommige mijner hoorders te vervelen, zal ik het wagen, kor-

telijk te vermelden, hoe het in het jaar 1494, het oogentlijk, waarin Juw Dekema tot Potestaat werd verkozen, in Friesland gesteld was.

De verdeeldheid tusschen de Schieringers en Vetkooopers, welke dit land reeds sedert bijna twee eeuwen (8) beroerden, en stromen bloeds en tranen aan de inwoners van dit schoone gewest gekost hadden, waren thans tot den hoogsten top gestegen. Van hunne loffelijke gewoonte, om bij de aannadering van vreemde vijanden de handen ineen te slaan, en het vaderland tegen uitheemsche dwingelandij te beschermen, ontaard, waren vele Heerschappen en Hovelingen niet langer bereid, weêrstand te bieden aan de lagen der Groningers, die, aangevuurd door de welsprekendheid van hunnen bekwamen en heerschzuchtigen Kerkheer Willem Frederiks, den meest geslepen staatsman van zijnen tijd, van begeerte branden, Friesland, tusschen het Flie en de Lauwers, onder hun gebied te brengen. Evenmin was er troost en hulp te verwachten van de Keizers Frederik III. en Maximiliaan, aan wier hoven alles voor den meestbiedenden veil was. Voor velen was het ook geen geheim meer, dat Hertog Albrecht van Saksen, de namalige Gouverneur, reeds toen op den loer lag, om het gewest voor zich te bemagtigen. Van alle kanten zocht men de oneenigheid, welke reeds al te zeer onder de adellijke geslachten heerschte, meer en meer aan te stoken, om aldus in troebel water te kunnen visschen. Door gehuurde benden trachte men

(8) De gevoelens onzer geschiedschrijvers loopen omtrent deze tijdsbepaling zeer uiteen, daar sommigen de eerste uitbarsting van die veete reeds in 1280 stellen, Winsemius denzelven in 1304 bepaalt, brengen Wagenaar die tusschen 1345 en 1360, en Eggerik Beninga eerst op 1392. Een naauwkeurig onderzoek heeft mij tot de stelling van onzen ouden kronijkschrijver Winsemius doen overhellen, en naar mijn oordeel moet dus het begin dier onlusten niet vroeger, maar tevens niet later gesteld worden, dan met den aanvang van de XIVde eeuw.

zijne tegenpartij alle mogelijke nadeel toe te brengen; plundering, brand en moord waren aan de orde van den dag. De Juwinga's, Hottinga's, Galama's en vele anderen, wilden van geene verzoening hooren, maar grepen bij de eerste gelegenheid de wapenen op, om elkander afbreuk te doen. Vetkooper noch Schieringer waren meer vatbaar voor het gevoel van vaderlandsliefde, die voorname deugd hunner voorvaderen. De eersten neigden naar een verbond met en onderwerping aan de Groningers, eensdeels omdat zij meenden daardoor rust en vrede te zullen bekomen, en anderdeels omdat zij door middel daarvan de hoop koesterden, hunne gehate tegenstanders uit het bewind te weren. De laatsten daarentegen wilden de heerschappij voeren, en, onder den dekmantel van 's lands vrijheid voor te staan, hunne teugellooze en onbepaalde heerszucht bot vieren.

Keizer Maximiliaan, aan wien beide partijen, de Groningers en hunne aanhangers, en de Friesche Schieringers, hunne belangen hadden opgedragen, en voor wiens regterstoel de vermeende aanspraak der eersten zoude beslist worden, weifelde gestadig in zijne uitspraak; dan eens overgehaald door de welsprekendheid van Willem Frederiks, gepaard met geldelijke beloften der Groningers, helde hij tot hunne partij over, dan weder omgezet door de redenen van de Schieringers, die van hunnen kant alle krachten inspanden, om de Groningers aan het hof het onderspit te doen delven, en hierin getrouwelijk bijgestaan werden door den Domheer Otto van Langen, Raad en Gezant van den Keizer, scheen hij geneigd hun zijne hulp te bewijzen.

Eindelijk was het zoover gekomen, dat, in een gunstig oogenblik, aan de Friezen, van wege het Keizerlijk hof, werd voorgesteld eenen Potestaat, als Regent van het land, met het hoogste gezag bekleed, even als vroeger in

tijden van nood plaats had, door de ingezetenen te doen verkiezen, onder bijvoeging, dat het den Keizer aangen naam zoude zijn, zoo zij het eens konden worden omtrent de keus van een hunner landgenooten, zoo niet, dan zoude hij genoodzaakt wezen, hun eenen vreemden Heer te geven, en had alsdan daartoe uitgekozen Hertog Albrecht van Saksen, Stadhouder van Holland, Philips, Heer van Ravestein, of Uke, broeder van den Oostfrieschen Graaf Edzard, waarbij Eggerik Beninga nog voegt eenen Landgraaf van Nassau en Frederik van Ysselstein. Dit laatste gedeelte van het voorstel was geheel tegen den zin der Friezen, en vooral van de Schieringers, die ten uiterste verdeeld waren tegen alles, wat naar uitheemsche heerschappij geleek, en ook Otto van Langen raadde hun ten ernstigste aan, een hunner landgenooten die hooge waardigheid op te dragen.

Zoo was de stand van zaken, toen de Domheer tegen den 2. Januarij 1494 eenen landsdag te Sneek belegde, ten einde aldaar eenen Potestaat te doen verkiezen. Vele edellieden, en andere van de voornaamste ingezetenen uit Westergoo en Zevenwouden, benevens eenige weinigen uit Oostergoo (de laatsten meestal uit Schieringsche vliegtelingen en verklaarde vijanden van Groningen bestaande), gehoorzaamden aan zijn opontbod, en verschenen op den bepaalden tijd en plaats.

Van Langen, staande op een gestoelte voor het raadhuis, liet, na eene korte voorafspraak, aangaande zijn eigen gedrag en het doel van zijn gezantschap, gehouden, en zijne lastbrieven medegedeeld te hebben, de handvesten van den Keizer, betrekkelijk de bevestiging der vrijheden en voorregten, eertijds aan Friesland geschonken, voorlezen. Op het voorgedragene de algemeene toejuiching ontvangen hebbende, gaf hij te kennen, dat het oogenblik thans daar was, om alle oneenigheid af te leggen, en

vrede onder elkander te maken; maar dat, om die vrede en eendragt bestendig te doen zijn, het onvermijdelijk was, over te gaan tot het verkiezen van eenen Potestaat, aan wien de hoogste magt in den staat zoude worden opgedragen.

Ofschoon de gemoederen in het eerst zeer verdeeld waren, zoo als gemakkelijk te begrijpen valt, wanneer men in aanmerking neemt, dat niemand zich gaarne door deze verkiezing tot onderdaan van zijns gelijken wilde verklaren; dat de onpartijdigen, hoe weinig dan ook in getal, toch nog aanwezig, vreesden, dat de keus zoude vallen op eenen partijzuchtigen, daar deze verre weg het grootste aantal kiezers uitmaakten, en dat de leden van de eene partij nog minder aan eenen aanhanger van de andere het hoogste gezag wenschten opgedragen te zien, volgden evenwel de voornaamste leden van de vergadering den verstandigen raad van van Langen, en haalden de overigen over, hun voorbeeld te volgen. Met *bijna* eenparige stemmen (9) werd dan ook des anderen daags (den 3. Januarij) tot Potestaat verkozen Juw Hettes Dekema, Heerschap te Baard. Deze benoeming door van Langen goedgekeurd zijnde, bevestigde hij dezelve terstond in naam des Keizers, en plaatste den nieuw verkozen regent aan zijne zijde, ten einde hem dadelijk in zijne waardigheid te doen erkennen.

Hierna ging men over tot de benoeming van vier en twintig Regters, die met den Potestaat een of tweemaal 's jaars zouden bijeenkomen, om de gewigtigste aangelegenheden des lands te behandelen. De zes benoemden uit Oostergoo, waren Pieter Camstra, Pieter Haijes Cammingha, Heer van Ameland, Aede Aedes Jongama, van Rauwerd, Take Obbema, die zich, naar den geslachtsnaam

(9) Met *eenparige* stemmen zegt Winsemius.

van zijne vrouw, ook Heemstra schreef, van Ee, Barthold Tjaerda van Starckenborgh, van Rinsumageest, en Feyke Unia, van Wirdum, doch toen Hoveling te Marssum. De twaalf uit Westergoo, welk gedeelte van Friesland de meeste Schieringers en verklaarde vijanden van Groningen opleverde, bestonden uit Louw Donia, eigenlijk Ockinga geheeten, doch, uit hoofde van zeker testament, den eersten geslachtsnaam aangenomen hebbende, Sytze Harinxma, van Ylst, Douwe Harinxma, van Heeg, Douwe Galama, Minne Bonninga, van Harich, Upke Romkes, Epo Aylva, bijgenaamd den Groenen, Wytze Lieuwes Beyma, Take Herema, van Tzum, Schelte Liauckema, van Sexbierum, Here Hottinga, schoonbroeder van Dekema en Saker Heringa. Uit de Zevenwouden verkoos men Ulke Tjepkes Oenema, van Tercale, Jan Lioedses, van Tjepkehuizen, Haike Meines, Edzard Baerda, Ebe Sibles en Broer Stinkena. Voor het grootste gedeelte waren dit allen mannen van het hoogste gewigt in hun gewest, die ten allen tijde getoond hadden, lijf en goed veil te hebben, wanneer het er op aan kwam, de partij, eenmaal door hen omhelsd, naar vermogen voor te staan en te ondersteunen.

Zie daar dan nu, door de bemoeijingen van 's Keizers afgezant, en de vereenigde pogingen der vrienden van de vrijheid des vaderlands, Juw Dekema tot Potestaat van Friesland verkozen, en met de hoogste magt bekleed, ten einde het gewest zijner geboorte voor deszelfs geheelen ondergang te behoeden. Volgens het ons voorgeschreven doel, blijft ons nu nog over, te onderzoeken, of hij waarlijk aan de verwachting, die men van hem koesterde, heeft voldaan, of hij wezenlijk de man was, aan wien men gerustelijk de teugels van het bewind in handen konde geven, en hierop kan men, mijns inziens, niet anders dan ontkennend antwoorden.

Bij alle schrijvers van zijnen tijd wordt Dekema geroemd als een verstandig, opregt, vredelievend en onpartijdig man, die de eer, om als opperste regeerder Friesland te besturen, allezins waardig was. Ik wil dit toestemmen, en gaarne gelooven, dat hij in al de opgenoemde deugden door niemand zijner landgenooten overtroffen werd, ja, dat hij door regtschapenheid en braaf gedrag boven hen allen uitmuntte, en des niettegenstaande moet ik volhouden, dat hij voor de betrekking, hem opgedragen, volkomen ongeschikt was. Het heeft mij dus ten hoogste verwonderd, dat men hem, van wiens bedrevenheid in krijgs- en staatszaken wij nergens eenige blijken aantreffen, heeft kunnen kiezen uit een aantal mannen, waaronder, zoo als uit de lijst van zijne mederegters te zien is, zoo vele helden op het slagveld, en uitmuntende redenaars in den raad, gevonden worden.

Even als in vroegere oogenblikken van het grootste gevaar, was men thans weder overgegaan tot het benoemen van eenen Potestaat, hoe afkeerig de Friezen ook waren, zich aan het oppergezag van eenen enkelen te onderwerpen, doch de nood was ten hoogsten top geklommen, men zag geene andere uitkomst meer. Aller verwachting ruste nu op den, met bijna eenparige stemmen zijner partijgenooten, benoemden regent, en met vertrouwen zag men tegemoet, dat hij met vaste handen het roer van den staat zoude omklemmen, en althans *trachten* het land van deszelfs ondergang te redden. Dat dit zeer bezwaarlijk viel, valt niet te ontkennen, immers de ondervinding had geleerd, dat geene bijeenkomsten tot verzoening tusschen Schieringers en Vetkoopers meer konden baten, en alle onderhandelingen tusschen de aanhangers van Groningen en hunne tegenpartij vruchteloos waren afgeloopen, dat van den eenen kant de Groningers met eenen inval dreigden, om zich meester te maken van het gewest, en zoo-

doende den buit te bemagtigen, waarnaar zij zoo lang gesmacht hadden, terwijl het voor iemand, die met opletendheid den gang der zaken had gade geslagen, niet moeilijk viel te begrijpen, dat van den anderen kant de dappere en ondernemende Hertog van Saksen niet minder begeerig was, het land onder zijne heerschappij te doen bukken, en steeds op de loer lag, zijn voornemen ten uitvoer te brengen. Moeijelijk was dus de taak, welke Dekema vrijwillig op zich had genomen, maar onmogelijk om die met eer ten einde te brengen was zij niet, wanneer slechts een vaste wil, met de noodige moed en voorzigtig beleid gepaard, den oppersten magthebber hadden bezielde.

De eerste misslag, welke men beging, in eenen tijd, waarin alles zoo zeer op snelheid van handelen aankwam, bestond reeds daarin, dat men tusschen de verkiezing van den Potestaat en de beëediging in die betrekking tien geheele dagen liet verlopen, daar men door dit uitstel de tegenpartij de gelegenheid gaf, zich te vereenigen en te versterken. Aan dat verwijl zal Dekema evenzeer schuldig geweest zijn als van Langen zelf, zoo hij althans niet geheel aan den leiband van 's Keizers gezant geloopt heeft. Een tweede, niet minder groote onvoorzigtigheid was het, Bolsward te verkiezen tot de plaats van die eerste eedsaflegging, en het vaststellen van onderscheidene ontwerpen, tot welzijn van het land beraamd. Bolsward immers was het broeinest van alle kwaad, en de niets ontziende Juw Juwringa stond aldaar aan het hoofd van eene oproerige burgerij. In eene andere, beter gezinde stad, zoo als bij voorbeeld Sloten, of nog liever te Sneek zelve, had die plegtigheid dadelijk na de verkiezing moeten plaats hebben, en zoo van Langen, om de eene of andere reden, zulks niet verkoos te laten geschieden, en er volstrekt op bleef staan, de bekrachtiging van de benoeming niet anders dan te Bolsward te willen ontvangen, dan had De-

kema, overtuigd dat men in buitengewone omstandigheden buitengewone maatregelen moet nemen, en dat in zulk een geval het doel de middelen heiligt, zonder zich aan deze naauwgezetheid te storen, het zwaard in de vuist moeten nemen, en Juwinga en de zijnen met geweld tot gehoorzaamheid hebben gedwongen, of in de poging daartoe, als een held, zijnen voorvaderen waardig, omgekomen zijn; hij was dit aan zijne partij, die hem als haren redder geroepen had, verplicht, en had groote kans gehad te zegepralen, wanneer hij aan het hoofd van zijne talrijke vrienden, met de noodige snelheid en vastberadenheid, de gelegenheid had aangegrepen. Van Langen, zoo zeer op de zijde der Schieringers, zoude zonder twijfel deze stoute handelwijs oogluikend hebben toegelaten, daar hij zich bij den Keizer met de dringende omstandigheden genoegzaam had kunnen verontschuldigen.

Zoo althans is mijn gevoelen, en ik heb de vaste overtuiging, dat onderscheidene mederegters van onzen Potesstaat, wanneer op hen de keus gevallen ware, zoo zouden gehandeld hebben: want het gold hier immers, naar hunne wijze van zien, het staan of vallen der aloude Friesche vrijheid, het zijn of niet zijn van hun vaderland. De vroegere wapenfeiten toch van Pieter Camstra, Douwe Galama, Minne Bonninga, Epo Aylva, Here Hottinga en Ulke Oenema, geven genoegzaam aanleiding om te vermoeden, dat zij op nieuw evenzeer getoond zouden hebben, mannen van moed te wezen, waardoor aan den staat van zaken eenen geheel anderen loop zoude gegeven zijn, en de Hertog van Saksen niet, of althans niet dan veel later, zijn oogmerk bereikt hebben, om Friesland onder zijn juk te brengen.

En wat deed Dekema van dat alles? Immers volstrekt niets. Geene pogingen werden door hem in het werk gesteld, om zijne keus te doen billijken, door zich in het

hoog gezag te handhaven. Toen Juwinga in de vergadering te Bolsward met onstuimigheid verklaarde, dat hij noch de zijnen ooit zouden dulden, dat de schoonbroeder van de Hottinga's het eeraamt van Potestaat bekleedde, en zij zich ten allen tijde tegen deze verkiezing zouden verzetten, liet hij de beantwoording dezer schampere taal aan de Hottinga's over, zonder iets in het midden te brengen tot verdediging van zijn gedrag en dat der overige Schieringers, of deze gelegenheid aan te grijpen, om zijne tegenpartij te overtuigen van zijnen goeden wil, om de eendragt te herstellen, van zijn voornemen, om ieder, Vetkooper of Schieringer, goed regt te doen, en van zijne bereidwilligheid, om den indringenden vreemden vijand het hoofd te bieden. Zelfs toen de gemoederen opgewonden begonnen te worden, en er gevaar te duchten kwam, vlugtte hij des anderen daags voor zons opgang, met van Langen, uit Bolsward, en begaf zich waarschijnlijk naar zijne stins te Baard, zonder zich verder aan zijne verkiezing gelegen te laten liggen.

Van dien tijd af, totdat Hertog Albrecht hier zijne heerschappij gevestigd had, zien wij hem als een stil en rustig burger zijne bezittingen besturen, als een braaf huisvader zijn gezin verzorgen, en zijne kinderen opvoeden tot nuttige leden der maatschappij, door het geheele land geëerd en bemind wegens zijne weldadigheid aan armen en noodlijdenden, zoowel als door zijne gastvrijheid en vriendschappelijken omgang met aanzienlijken en geringen; zoo althans wordt hij ons door tijdgenooten en nakomelingen afgeschilderd. Uitmuntende hoedanigheden voorzeker, zeer te prijzen in den eenvoudigen edelman en burger, doch verre van genoegzaam te zijn voor hem, die geroepen was een geheel gewest te regeren, en dan nog wel een gewest, zoo vreesselijk door tweespalt en oneenigheid verward, als er misschien ooit ergens een bestaan heeft.

Voortdurend bleef hij weigeren tot het Groningsche verbond toe te treden, doch toen de Hottinga's en vele andere voorname Friezen den Hertog van Saksen tot beschermheer van hun jammerlijk gefolterd vaderland inriepen, volgde hij hun voorbeeld, en onderwierp zich aan de vreemde heerschappij. Of deze stap verstandig is geweest, en of Friesland niet gelukkiger was onder het bestuur van den magtigen Stadhouder, dan het zoude geweest zijn, wanneer de vrijheidsgezinden de zegepraal hadden behaald, en geene gewelddadige hand paal en perk gesteld had aan de vreeselijke verdeeldheden der ingezetenen onderling, is hier de plaats niet te onderzoeken. Ik heb alleen getracht te bewijzen, dat Juw Dekema niet berekend was voor de taak hem opgelegd, en dat hij, door zijne te ver gedrevene vredelievendheid en zachtmoedigheid, een voorname oorzaak is geweest van den gelukkigen uitslag der ondernemingen van den Saksischen Hertog, en ik vlei mij eenigermate in dit oogmerk geslaagd te zijn.

Bij den nieuwen beschermheer schijnt hij zeer in gunst gestaan te hebben, wij zien hem in 1500 als Raad van het nieuw ingestelde Hof van Friesland benoemd, eene betrekking, welke voorzeker beter met zijnen aard, karakter en bekwaamheden overeen kwam, dan die van opperbe-stuurder van het gewest. Of hij onder de zes Raden, door Hertog George in 1504 aangesteld (10), behoorde, is mij onbekend; in 1512 treffen wij hem evenwel in die betrekking weder aan (11), doch na de overdragt van het gewest aan Keizer Karel V., in 1515, werd hij niet weder verkozen, denkelyk uit hoofde van zijnen ver gevorderden ouderdom; naar mijne rekening moet hij toen vijf of zes en zestig jaren oud geweest zijn. Hij had in 1504 den bekenden reversaalbrief voor den Hertog van Saksen ge-

(10, 11) Naamrol der Raden 's Hoffs van Friesland, blz. 3 en 4.

teekend, en was, benevens zijnen oudsten zoon Hette, door George gebragt op de lijst der edellieden van Baardera-deel. Men vindt niet in welk jaar hij gestorven is, maar het *Stamboek van den Frieschen Adel* zegt, dat hij in 1528 nog leefde, en dat zijne weduwe in 1538 nog niet overleden was.

